TYGODNIK
ROLNICZO-TECHNOLOGICZNY,
POŚWIĘCONY SZCZEGÓLNIÉJ
PRAKTYCZNYM POSTĘPOM GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO.

Sprawdzaj, a co dobre zatrzymuj.

№ 38. *Rok Piętnasty.* NOWEJ SERYI ROK *5ty. Dnia* 17 *Września* 1849 *r.*

Wychów zwierząt domowych.

Krótko zebrane główne zasady hodowli owiec.

(Dokończenie).

64. Najlepiéj stanowić z ręki, lecz w wielkich trzodach sposób ten zbyt jest mozolny; tam, gdzie się z trudnością da wykonać, należy 20 do 25 maciorek, dobranych co do gatunku wełny i własności, do klatki zagnać i jednego barana z przymiotami odpowiedniemi wpuścić. Na cztery tygodnie przed odstanowieniem i tyléż tygodni po odstanowieniu, należy trykom większą porcyę owsa dawać.

65. Droższe, a tym samym lepsze tryki oddzielnie utrzymywane być powinny.

66. Jeżeli odstanowienie uskutecznia się z ręki, najlepsza pora do tego jest rano.

67. Tryki probiercze zaopatrzone być mają w fartuszki.

68. Do parowania tylko zupełnie zdrowe maciorki i tryki przypuszczać należy; równie i na to potrzeba mieć uwagę, aby bardzo młodych tryków do podstarzałych maciorek i odwrotnie do parowania nie brać. Chcąc trzodę zdrowém i silném potomstwem pomnożyć, należy równe, a przynajmniéj nie zbyt oddalone co do wieku tryki i maciorki do parowania dobierać.

69. Tryków z wełną niciastą i rzadką, choćby nawet bardzo cienką, równie takich, które głowę i uda mają gołe, do odstanowienia nie używać; najstosowniéj aby takowe zupełnie z trzody usunąć.

70. W każdéj owczarni to prawidło powinno być niewzruszone: aby żadnego tryka z jakąkolwiek wadą do parowania nieprzypuszczać, i owszém: za odkryciem onéj z owczarni uchylić. Dla tego, przy kupnie tryków, potrzeba mieć na celu własności, odpowiedne poprawie swojéj owczarni; ale także umieć się poznawać na wadach przyrodzonych, które w potomstwo przechodzą.

71. W dobrze urządzonéj owczarni założona być powinna pepiniera, czyli gniazdo wywodowe, pochodzące z trzody znanéj z czystéj krwi, i z téj wyprowadzoną młodzież, osobliwie tryki, do poprawienia swéj trzody używać należy. Na

takich zasadach postępując, najpewniéj i najprędzéj osiągnie się celu w uszlachetnieniu swojéj owczarni.

72. Maciorki z wełną rzadką i niciastą parować należy z trykami z mocną budową i kosmyków; z takiego skojarzenia pochodzące potomstwo, poprawniejsze mieć będzie runo.

73. Oprócz ulepszenia jakości wełny, trzeba mieć także na względzie powiększenie budowy ciała owiec: większa bowiem owca więcéj wyda wełny.

74. Rejestr odstanowionych maciorek z największą należy prowadzić starannością.

75. Maciorki gdy są kotne, należy dobrze, ale nie zbytnie żywić.

76. Troskliwie unikać, aby kotne maciorki na ozimin lub młodą koniczynę nie zapędzać, jedno i drugie staje się przyczyną do zrzucenia płodu.

77. Starannie przestrzegać, aby przy wyganianiu trzody z owczarni, owce kotne zbyt nie cisły się, albowiem ztąd często płód uroniają. Nie należy je też naganiać i psem szczuwać, gdyż z przestrachu łatwo taki sam skutek wypada.

78. W owczarniach dobrze urządzonych, powinny być okrągłe rafki, przy podłużnych bowiem zbyt się na jedno miejsce cisną, co na płód szkodliwy wpływ wywiera i często do uronienia daje powód.

79. W stanie kotnym nie należy dawać maciorkom żadnych gorzko-aromatycznych ingredyencyj, gdyż i od tego płód uroniają. Nie należy je też na dalekie brać przechadzki, osobliwie jeżeli są blizkie okocenia.

80. Maciorki, którym macica na wierzch wychodzi, należy zaraz za spostrzeżeniem na rzeź sprzedać; rzadko się bowiem zdarza, aby z tego defektu wyleczone były.

81. Gdy się pora do kocenia zbliża, należy do urządzenia klatek przystąpić i w takowe okocone maciorki z jagniętami mieścić.

82. Jeżeli kocenie odbywa się w porządku, bynajmniéj przeszkadzać nie potrzeba; w razie zaś nienaturalnego położenia płodu, owczarz śmiało lecz ostrożnie, unikając wszelkiego gwałtu, dać potrzebny obrót i pomódz rodzeniu powinien.

83. Ostro przestrzegać, aby okoconym maciorkom wełny z wymion nie obskubywać; ztąd bowiem powstaje zapalenie; a jeżeli wcześnie onemu się nie zapobieży, łatwo przechodzi w zgorzelinę i zwierze ginie. Wełnę należy nożyczkami przy samej skórze z wszelką ostrożnością obstrzydz; a gdy owczarz spostrzeże zapalenie, okładanie zimną wodą w téjże chwili, najskuteczniejszym środkiem okazało się przeciw téj słabości. Jeżeli zaś wymię jątrzyć się poczęło, wtedy już innych wiadomych leków użyć należy.

84. Dawny zwyczaj, aby maciorki zaraz po okoceniu, nim jagnię ssać zacznie, wydajać, najsurowiéj zakazać należy. W pierwszych dniach potrzeba jagnię pod maciorki kilkakrotnie podsadzać, potém już samo do wymienia trafi.

85. Łaskotliwe maciorki, szczególnie jarki, tak długo w klatce z jagniętami trzymać wypada, dopóki się do nich nieprzyzwyczają.

86. Każdą maciorkę i jéj jagnię równym znakiem naznaczyć należy.

87. Słabsze maciorki z jagniętami potrzeba oddzielić od innych i lepiéj je żywić, a jeżeli mało mają mleka, należy im pójło z surowcu zbożowego dawać.

88. Pomocnicy owczarza powinni się w czuwaniu odmieniać i to tak żeby nie zawsze jeden i ten sam w nocy, a drugi tylko w dzień był przy owcach; najlepszy jest podział, jeżeli każdy z nich odbędzie straż przez całą dobę.

89. Jeżeli która maciorka ma bliźnięta, tylko jedno jagnię należy jéj zostawić, drugie zaś potrzeba podstawić pod taką, która jagnię utraciła.

Dawać baczenie aby się jagnięta nieprzyuczały ssać z tyłu: przeto bowiem łatwo nabywają tego nader szkodliwego nałogu, obgryzania wełny matek.

Uważać czyli maciorka, prócz swego jagnięcia

i drugiego nie karmi; przezco przybysz zbyt tyje, a własne marnieje.

Miejsce dla maciorek jagnięta karmiących winno być tak obszerne, aby ostatnie swobodnie biegać mogły: ruch bowiem jest dla nich drugim pokarmem.

Po kilku tygodniach należy nazwyczajać jagnięta do karmu, poddając dobre siano lub owies w snopkach.

Podczas karmienia maciorek należy oddalić od nich jagnięta; inaczéj przeszkadzają im w jadle.

Maciorki mało mléka mające należy trzymać osobno i dawać im pokarm soczysty, obok najżyzniejszéj paszy. **Piotr Maciejowski.**

Uprawa roślin.

O użyteczności pod wielu względami pokrzywy wielkiéj (Urtica dioica).

Jestto najniezawodniejszą prawdą, iż najpewniejszą skazówką użyteczności rośliny, jest: jéj obfitość w naturze, czyli bujna wegietacya w najrozmaitszych położeniach i pod najróżniejszemi wpływami. Skazówka ta nigdy niezawodzi; chodzi tylko o przyzwoite ocenienie takowéj rośliny, czyli wykrycie jéj dobrych przymiotów.

Stosuje się to szczególniéj do *pokrzywy wielkiéj*, na którą tak mało dotąd zważamy, iż mimo nader ważnéj, pod wielu względami jéj użyteczności, za chwast jest uważaną. Rośnie ona niemal wszędzie gdzie tylko jaki próżny kawałek ziemi się znajduje; a nawet w krótkim czasie bujnie go pokrywa; bo wegietuje nader szybko i mocno się krzewi. Znajdujemy ją bowiem niemal we wszystkich krzakach, pod płotami, pod murami, nad brzegami rowów i w suchych rowach; w rzadkich lasach częstokroć znaczne płaszczyzny pokryte są tą rośliną. Słowem, w gruncie dobrym lub złym, mokrym lub suchym, piaszczystym lub gliniastym, w miejscach nizkich, źródlastych lub na suchych pagórkach, w cieniu lub na słońcu, wszędzie znajdujemy użyteczną tę roślinę. A więc, wychodząc z téj zasady, iż natura nic naprożno nie tworzy, iż przedmioty mające rozmaite przeznaczenie, zawsze obficiéj od mniéj użytecznych, wydaje, wychodząc mówię z téj zasady, *a priori* już sądzić należy: że roślina o któréj mowa, do liczby najużyteczniejszych liczyć się powinna: wszakże doświadczenie dostatecznie o tém przekonywa. Przedstawimy więc ją tutaj pod względem *dietetycznym*, *lekarskim*, *ekonomicznym* i *technicznym*.

A. *Dietetyczna użyteczność pokrzywy wielkiéj.*

Zaraz z wiosny, młode pędy, łodyżki i listki można używać na jarzynę, nie już tylko smaczną, ale nadto pożywną, a nawet, pod względem zdrowia nader ważną; ma bowiem własność rozpuszczającą, przeczyszczającą, przytém mocno pędzi urynę i krew czyści. Dla tego, już z tego względu, używanie téj rośliny na jarzynę, osobom skłonnym do zatwardzenia, do zanieczyszczenia krwi, małego odchodu uryny, i t. p. sumiennie polecić możemy. W ogólności więc, jarzyna z téj rośliny, o wiele jest zdrowszą i pożywniejszą, od wielu innych, które, na wiosnę, w braku innego pokarmu, klassa biédna zpożywa; a obok tego, znacznie wcześniéj od innych może być na ten cel używaną.

B. *Lekarska użyteczność pokrzywy.*

Z powodu własności lekarskich, które poprzednio wymieniliśmy, używa jéj medycyna w wielu przypadkach; a mianowicie w różnych kongestyach, i pochodzących z nich chorobach, w wyrzutach skórnych, na wewnętrzne wrzody, w krwotokach, w słabościach szkorbutowych, w żółtaczkach i t. p. A nawet, dawniéj używano zewnętrznie jéj *parzącéj* czyli *pryszczącéj* własności, do wzbudzenia działalności w częściach sparaliżowanych.

C. *Ekonomiczna użyteczność pokrzywy.*

I pod względem ekonomicznym wielorakie roślina ta przynosi korzyści. Wymienimy tu główniejsze:

1. Tworząc z swych korzeni gęstą i zbitą siatkę, szybko na wszystkie strony się rozszerzającą, oraz głęboko idącą, z największą korzyścią może być użytą do ustalenia piasków, zabezpieczenia brzegów wód, i t. p.; a przytém, corocznie kilka razy można ją kosić na paszę zieloną lub na siano.

2. Jest smacznym i nader zdrowym pokarmem dla bydła rogatego; nadto, mocno pomnaża mléko u krów i daje masło smaczne i trwałe.

3. Liczne doświadczenia przekonały: że młoda pokrzywa, porznięta na sieczkę i dawana wraz z obrokiem koniom przez czas niejaki na wiosnę, chroni je od zołzów i innych chorób. Nasienie zaś téj rośliny, dawane koniom wraz z owsem z korzyścią zastępują pewną ilość tego zboża.

4. Któraż gospodyni nie zna tego, jak chętnie drób podwórzowy zpożywa drobno siekane pokrzywy i jak mu one służą?

Nadto, suszone jéj liście gotowane drobno posiekane i umięszane z nasieniem onéj, dawane kurom w porze zimowéj, nie tylko zapobiega różnym ich chorobom, lecz prócz tego, może o połowę niosą one więcéj jaj, aniżeli przy każdym innym pokarmie.

Mając więc na względzie tyle korzyści, a prócz tego widząc że roślina ta zaprzestaje na najgorszym nawet gruncie; że się mocniéj krzewi, bujniéj i szybciéj rośnie od każdéj innéj albowiem w sprzyjającéj wegietacyi porze, 4—5 razy może być koszona; że daje najwcześniejszą zieloną paszę, że jest nader wytrwałą na posuchę, a w porze dżdżystéj nader szybko rośnie; że tak dalece jest wytrwałą na mrozy, iż nawet najmocniejsze bynajmniéj jéj nie szkodzą, nakoniec że jest zdrowszą zwierzętom domowym od każdéj innéj rośliny;—widząc mówię tyle korzyści pod względem ekonomicznym, nie należysz się dziwić, iż dotąd nie znajduje się u nas w rzędzie uprawianych na paszę roślin?—Zdaniem moim dwie są tego główne przyczyny:

1. Że jest rośliną krajową, którą z największą łatwością miéć możemy; bo wszakże zwykle tylko to wysoko ceniemy, co nam przychodzi z trudnością, a mianowicie z zagranicy.

2. Że ma własności parzącą czyli pryszczącą; ale wszakże łatwo temu zapobiedz, używając rękawic jeżeli się skarmia w stanie zielonym; lub też robiąc z niéj siano, które nie tylko że jest zdrowsze i pożywniejsze od każdego innego, lecz nadto porznięte wraz ze słomą i sparzone wodą, najwyborniejszem jest pokarmem zimowym, mianowicie dla krów mlécznych.

D. *Techniczna użyteczność pokrzywy.*

Włókno pokrzywy równa się włóknu konopnianemu lub lnianemu, z którego, gdy jest stosownie przyrządzone, można wyrabiać tkanki podobnie delikatne jak z najcieńszego lnu, lub téż liny, równie mocno jak z konopi.

Nakoniec, z korzenia téj rośliny wyrabia się farba żółta, trwała i najpiękniejszego koloru.

A więc, nie mamże słuszności twierdząc iż *pokrzywa wielka*, do liczby najużyteczniejszych roślin, a mianowicie pod względem ekonomicznym, policzoną być winna;— a przecież, kiedy wielu naszych gospodarzy, z nie małem kosztem i mozołem, stara się aklimatyzować u nas zagraniczne rośliny, żaden z nich, przynajmniéj ile mi wiadomo, nie pomyślał nawet robić doświadczeń z rośliną o któréj mówimy, pod względem paszy zielonéj lub siana. Inaczéj ją uważają w Szwecyi; należy ona tam bowiem do liczby uprawianych roślin; a nawet pomiędzy pastewnemi, gra znakomitą rolę, jaka jéj się rzeczywiście przynależy.

T. S. Pluskal rolu. prakt.

Gospodarstwo ogólne.

Przedmioty przygotowane do rozpraw na dwunaste zgromadzenie niemieckich agronomów i leśnych.

Zamieszczamy tutaj przedmioty w tytule określone, aby dać wyobrażenie czytelnikom o obecnym stanie gospodarstwa wiejskiego; czyli, aby wykazać: iż niemal każdy szczegół nauki rolniczéj, wymaga jeszcze wyjaśnienia. Skoro zaś wypadki rozpraw, o których mowa, wyjdą na widok publiczny, nieomieszkamy obeznać z niemi czytelników pisma naszego. Red.

Przedmioty na ogólne zebranie.

1. Jakie wypadki i zjawiska powstały w nowszych czasach w zawodzie rolniczym; i jaki wywrzeć mogą wpływ na postęp gospodarstwa wiejskiego i polepszenia losu rolników?

2. Jakie zatrudnienie polecić można wyrobnikom rolniczym na czas, w którym zwyczajne gospodarskie prace nie dają dostatecznego zatrudnienia?—Czyli? i jakie? poczyniono w téj mierze doświadczenia w Niemczech.

3. Jaki rodzaj i sposób zapomogi dla klassy pracującéj rolniczéj okazał się najstosowniejszym w czasie niedostatku i drożyzny, przytém, niezrządził obawy o szkodliwe ztąd skutki, na przyszłość nastąpić mogące?

4. Jakim sposobem można najpewniéj poprawić moralność parobków, dziewek i wyrobników rolniczych?

5. Jak można zapobiedz zbytecznemu używaniu opajających trunków, i zgubnym tego skutkom?

Przedmioty dla szczególnych sekcyi.

1. *Sekcya rolnicza i uprawy łąk.*

1. Czyli? i jakie wykryto rośliny zbożowe i pastewne, któreby z korzyścią w klimacie naszym zaprowadzone być mogły?

2. Jakie rośliny handlowe, w różnych okolicach Niemiec z korzyścią zaprowadzićby można?

3. Jaki wywiera wpływ na wegietacyę popiół, otrzymany zdanéj ilości nawozu spalonego, w porównaniu do takiéj saméj ilości nawozu, w stanie naturalnym na rolę wywiezionego (a). (To mi dopiéro rada! Nie jestże to czysty żarcik pp. chemików. Red).

4. Jakie poczyniono doświadczenia o wartości różnych leśnych materyałów na podściołi nawóz służących, w porównaniu do materyałów, jakie na ten cel rolnictwo dostarcza?

5. W jakim stanie najkorzystniéj służą wegietacyi stałe odchody i mokrz zwierząt; a zarazem tracą najmniéj części użyzniających?

6. Czyli? i jakie poczyniono w nowszych czasach doświadczenia na rozwiązanie pytania: czyli w ogólności, lub w jakich szczególnych przypadkach, korzystniéj mierzwić role *mocno* lecz *rzadko* lub téż *słabiéj* ale *częściéj*? oraz czyli korzystniéj nawóz zaraz przyorać, lub zostawić czas niejaki rozpostarty na roli?

7. Pod jakie rośliny ekonomiczne można bezpośrednio nawóz dawać?

8. W jakich okolicznościach polecać można mierzwienie pod rośliny ugorowe, olejne i letnie kłosowe?

9. Ogradzanie pól jestże stosowne i jakie ogrodzenie jest najstosowniejsze i najtańsze?

(a) Może nie każdemu z Czytelników Tygodnika wiadomo, iż pp. Chemicy, którzy ciągle gorliwie raczą się zajmować ulepszeniem rolnictwa (ale niestety! częstokroć nie mając o naturze jego, żadnego, lub zupełnie mylnie wyobrażenie), radzą palić mierzwę stajenną (?!) i popiół wywozić na role; utrzymując: iż tym sposobem ułatwia się roślinom napawanie właściwym pokarmem; podobnie jak przez gotowanie ułatwia się zwierzętom trawienie pokarmów i assymilacya soków. Podobną radę łatwo oceni rolnik, który zna: że celem nawozów zwierzęcych jest: nie już tylko żywienie roślin, ale nadto, rozpulchnienie gruntów mocnych, ścisłych, a następnie ułatwienie przystępu do ich wnętrza w czasie wegietacyi powietrzu atmosferycznemu i wilgoci, tak silnie na wegietacyę działających. Wreszcie pytanie powyższe wcale jest niepotrzebne: bo zapewne nieznajdzie się ani jeden rolnik, tak dalece ogołocony z zdrowego rozsądku, aby miał mierzwę palić i popiół na role wozić. Red.

10. Jaka uprawa buraków na paszę, podług nowszych doświadczeń okazała się najstosowniejszą, a mianowicie co do następujących punktów:

a. czyli flancowanie lub prosty zasiew zasługuje na pierwszeństwo?

b. Jaka odległość jednéj flancy od drugiéj jest najstósowniejszą?

c. Czyli regulowanie ziemi pod buraki płaci się przez większy plon téj rośliny?

d. czy świeży nawóz, lub dawniejsza w ziemi próchnica, lepiéj służy burakom?

11. Jakie błędy są popełniane w uprawie tytoniu, i jakby je najłatwiéj usunąć można?

12. Jaki wpływ wywiera w ogólności uprawa tytoniu na żyzność gruntu, a w szczególności na roślinę bezpośrednio po nim następującą?

13. Co jest korzystniejszém: ugorowa (to jest potrójna) uprawa kilkoletniego koniczyska pod oziminę, lub sianie ostatniéj na jednokrotną orkę; w ostatnim przypadku w jakim czasie przed siewém koniczysko poorać wypada?

14. Z któremi roślinami najpewniéj siać koniczynę. W szczególności jakie otrzymano wypadki z siania koniczyny z roślinami olejnemi?

15. Jaki jest najtańszy i najpewniejszy sposób osuszania ról mokrych, źródlastych?

16. O ile upowszechnia się zalewanie łąk? Jaka metoda najtańszą i najkorzystniejszą się okazuje?

II. *Sekcya wychowu zwierząt.*

1. W jakich okolicznościach, przy stosunkowo równych cenach miejscowych, korzystném jest gospodarstwo mléczne, a w jakich przewyższa je wychów na przedaż młodzieży, lub tuczenie?

2. Jakie poczyniono wnowszych czasach doświadczenia co do stosunku pomiędzy zpożytą przez bydło rogate paszą, a produkcyą mięsa i mléka.

3. Czyli daną massę pokarmu korzystniéj jest skarmić bydłem rosłem lub małem? Czyli? i jaka tu zachodzi różnica gdy taka sama massa pokarmu obraca się na utworzenie mięsa lub mléka?

4. Jakie są przyczyny powstającego w niektórych okolicach, niemal peryodycznie *zapalenia śledziony*, czyli *chorób karbunkułowych* u bydła rogatego i owiec? Czyli? i jakie wykryto środki zapobiegające téj chorobie i oneż leczące?

5. Jakie jest najpewniejsze i najprostsze lekarstwo na *złośliwą zarazę kopyt* owiec?

6. W jakich okolicznościach i stosunkach gospodarskich wychów koni stać się może korzystnym, i jakie prawidła zachować tu wypada?

III. *Sekcya wiejskich procederów technicznych.*

1. Podług obecnych doświadczeń: jakie procedery wiejskie techniczne, w danych okolicznościach, najwięcéj przynoszą korzyści?

2. Jak ma być prowadzone jedwabnictwo, aby się stało źródłem zarobku pomniejszych gospodarzy. Co można czynić dla podniesienia onegoż, a co dla usunięcia zawad.

3. Jaki osiągnięto stopień w fermentacyi zacieru kartoflanego, (to jest: stopień przeistoczenia cukru na alkohol), i za pomocą jakich środków?

4. Czyli korzyści, jakie przynosi rolnictwu fabrykacya krochmalu kartoflanego, odpowiadają korzyściom z gorzelnictwa? Jaki jest najprostszy sposób powyższéj fabrykacyi (krochmalu) i jak wysoko pozostałości fabryczna na paszę ocenić można?

5. Jaka metoda wyrabiania jabłeczniku smacznego, zdrowego, przytém trwałego, okazała się najstosowniejszą?

6. Czyli do wyrabiania jabłeczniku brać należy wraz różne gatunki jabłek, lub też z każdego gatunku osobno go wyrabiać?

IV. *Sekcya leśna.*

1. Udzielanie wiadomości o nowych i rzadkich wypadkach w zawodzie leśnym; a mianowicie, udzielanie nowych prób i doświadczeń?

a. O obchodzeniu się z lasami i z nich korzystania.

b. O zasadzaniu lasów,

c. O dochodzie z nich.

2. Udzielanie doświadczeń co do wytępiania szkodliwych lasom owadów.

3. Czyli i jakie poczyniono doświadczonia, co do powiększenia trwałości drzewa w lassach nizko położonych?

4. Jakie poczyniono doświadczenia pod względem umniejszania się dochodu z lasów z powodu wywożenia z nich materyału na podściół?

5. Jakieby należało przedsiębrać środki do polepszenia lasów prywatnich?

6. Jaki wywiera wpływ dobre urządzenie lasów na dochód z nich?

7. Jaki wpływ wywiera ogołocenie z lasów niektórych okolic w Niemczech na ich stan fizyczny.

V. *Sekcya ogrodnicza.*

1. Podług dotychczasowych doświadczeń, jaki jest ubytek w zwyczajnych plonach na roli obsadzonéj rzadko drzewem owocowem, w porównaniu do nieobsadzonéj; i o ile takowy ubytek wynagradza się zebranym z drzewa owocem.

2. Jakie poczyniono doświadczenia co do uprawy nowych drzew owocowych.

3. Jak można najskuteczniéj zapobiedz kradzieży owocu i psuciu drzew owocowych na otwartém polu stojących?

4. Coby należało uczynić celem zachęcenia pomniejszych gospodarzy wiejskich do zakładania i dobrego utrzymywania ogrodów owocowych i jarzynnych; a mianowicie:

a. pod względem zaspokojenia własnych ztąd potrzeb,

b. pod względem korzystnéj sprzedaży,

c. pod względem przyjemności życia i przyozdobienia sielstwa.

Jakie postępowań prawidła pod temi trzema względami możnaby tymże gospodarzom polecić.

5. O ile ogrodnictwo wspiera rolnictwo?— Czyli? i jaki wywiera ono wpływ na polepszenie ostatniego; szczególniéj co do podwyższenia żyzności gruntu i podniesienia dochodu.

Rolnictwo.

O osuszaniu gruntów.

(Dalszy ciąg).

Ciekawe są nader uwagi p. *Kennedy* obejmujące wypadki, jakie mu wydał system p. Smitha. P. Kennedy robił kanały równoległe w odległości od siebie na 12 stóp; gdzie dowózka była łatwa i blizka, tam używał na spód kamieni; wrazie przeciwnym dachówki. W pierwszym razie kopano rów na 30, w drugim na 24 cale głęboko. W obu przypadkach, warstwa poruszana pługiem, ma grubość cali szesnaście.

»Po zbiorze owsa—mówi p. Kennedy—którym obsiałem rolę, zaraz po urządzeniu wspomnionego osuszenia, grunt widocznie wydawał się suchszym. Jednakowoż nie tak wyraźnie jak wtedy, kiedy warstwy spodnie z wierzchniemi mięszać zaczynano. Warstwy spodnie, twarde i zbite, nowym pługiem wyrzucone na wierzch, i rozkruszone, spowodowały ten skutek: że wszystka wodą ścieka i uchodzi kanałami; a ośmiomiesięczny naprzemian działający wpływ ciepła i zimna, wilgoci i posuchy, zmienił zupełnie cały pierwotny stan ziemi.

»Części twarde i zatrzymujące wodę stały się miękkie i sybkie; następna zaś koléj lat, w wysokim stopniu wypadki te ulepszyła i udoskonaliła. Głębokie oranie spowodowało naprzód szpary i rozpadliny, aż do głębokości 16 cali, które odprowadzają wodę z szybkością, a powietrzu dają przystęp aż do spodnich części poruszonéj ziemi.

»Rozpadliny wzmiankowane, zwłaszcza w tęgiéj gliniastéj ziemi, a nadewszystko w dniach więcéj suchych, są nieprzeliczone, rozchodzą się

w najrozmaitszych kierunkach i przez nie to, w końcu, cała dawna spójność i tęgość gruntu zupełnie niknie.

Po owsie siano tu turnips, który dawniéj na takiéj ziemi rodzić się nie mógł, teraz zaś udaje się najzupełniéj, mimo nieco spoistości roli, któréj zaraz w pierwszym roku pozbyć się nie mogła.

Po turnipsie poszła pszenica; tu dopiero się okazały dziwne skutki jakie opisane przyrządzenie gruntu wywarło na jakość i ilość zbioru. Jakoż, poletka, które dla zbytniéj mokrości nie mogły być dawniéj obsiewane pszenicą, teraz obrodziły nadzwyczaj obficie, mimo że ani zagonów, ani brózd na całéj przestrzeni nie robiono. Woda deszczowa, przez grunt znacznie porowaty w miarę przybywania nikła, będąc upływaną przez kanały kryte, które ją znowu do głównych kanałów odprowadzały.

Te same grunta, które dawniéj przy największém staraniu i na stężonéj pracy wydawały na morg nieco więcéj jak ośm korcy pols. po ulepszeniach zaprowadzonych w r. 1845, wydały dwa razy tyle czystego ziarna, nie licząc wcale do tego pośladów, powstałych z powodu znacznego wylegnienia pszenicy w czasie dojrzewania ziarna; a to w skutek panujących w téj epoce deszczów. Gdyby nie ta okoliczność, mielibyśmy w miejsce pośladu, przeszło trzy korce więcéj czystego ziarna.

Wszakże wśród tak mało sprzyjających okoliczności, otrzymany rezultat dostatecznie przekonywa: że przewyżka w zbiorze, sowitem jest wynagrodzeniem rocznem za wyłożone koszta urządzenia. (Które około 600 zł. pols. na morg wynoszą). Nie trzeba przypomnieć; że pod turnips ziemię gnojono i wapnowano.

(*Dokończenie w nast. nrze*).

Rozmaitości.

Obecny stan cukrownictwa burakowego w Niemczech.

Od roku 1845 do r. 1847, zatém, wciągu lat dwóch, ilość wyrabianego w Niemczech cukru burakowego, podniosła się *blizko o 2 miliony centnarów*; to jest: w jesieni 1845 r. wyrobiono 3,889,860 cent., a w jesieni 1847, 5,633,848 centn. Największy udział w téj, tyle dla rolnictwa i finansów kraju użytecznéj fabrykacyi, ma królestwo Pruskie; albowiem w r. 1847, przypada na nie z powyższéj ilości 4,968,556 cent., zatém więcéj niż 4/5 części ogólnéj produkcyi. Najwięcéj zaś tą fabrykacyą zajmują się w prowincyi Saskiéj i w Szląsku. W pierwszéj znajdowało się w r. 1846, 42 fabryk, a w drugim 22. W tymże roku, w całem król. Pruskiem znajdowało się 77 Cukrowni; w r. zaś 1847 liczba ich podniosła się do 86, a w r. 1848 już ich się znajdowało 113; a mianowicie: w prowin. Saskiéj 60, w Szlązku 29, w innych prowincyach tego państwa 24. A że, ze wszystkich prowincyi pruskich, Szłąsk i prow. Saska, słusznie są uważane za celujące pod względem wyrozumowanego gospodarstwa wiejskiego, przeto tak wielkie powiększanie się tamże krajowego cukrownictwa, najoczewistszym jest dowodem: *że znakomite rolnikom przynosi korzyści.*

Wyznać przytém należy, że w innych państwach niemieckich cukrownictwo krajowe raczéj upada, aniżeli się podnosi. Lecz cóż tego przyczyną:— brak kapitałów, brak dostatecznych znajomości pod względem uprawy buraków i ich przerabiania; w ogólności brak szczerego zajęcia się tym przedmiotem; a może najwięcéj nawyknienie do dawnego postępowania; bo i w Niemczech to nieszczęsne: *dziad i pradziad mój tego nie robił, a miał się dobrze*, zupełnie jeszcze nie zostało wykorzenione.

Redaktor N. Kurowski.—Główny Kantor przy ulicy Podwal Nr. 519.
W Drukarni J. Kaczanowskiego.—W Warszawie 5 (17 września) 1849 r.—Wolno drukować.—Starszy Cenzor, **L. Tripplin.**